

Η πανεπιστημιακή κρίση

του Κώστα Σημίτη

1. Η πανεπιστημιακή κρίση αντικατοπτρίζει κοινωνικά προβλήματα που επιτάθηκαν από πολιτικές αβουλίες συνάρτηση κι αυτές πολιτικο-κοινωνικών αδιεξόδων. Γι' αυτό δεν υπάρχουν ούτε άμεσες λύσεις ούτε λύσεις χωρίς αντιπαραθέσεις. Το πανεπιστημιακό πτυχίο ήταν μέσο κοινωνικής ανόδου και οικονομικής εξασφάλισης. Σήμερα το πτυχίο είναι αναγκαία αλλά όχι επαρκής προϋπόθεση. Τόσο η οικονομική εξασφάλιση όσο και η κοινωνική καταξίωση απαιτούν σήμερα κατά κανόνα λόγω της υπερπροσφοράς ακαδημαϊκών χαμηλού επιπέδου και της μικρής ζήτησης για ακαδημαϊκούς υψηλού επιπέδου ή κεφάλαια ή προσωπικές διασυνδέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι ελάχιστα συναρτημένες με την προσωπική επίδοση. Οι εξαναγκασμοί της εκπαιδευτικής διαδικασίας γίνονται γι' αυτό όλο και λιγότερο αποδεκτοί. Καλύτερη ποιότητα, που σημαίνει "εντατικοποίηση" των σπουδών, θα γίνει αποδεκτή από την φοιτητική κοινότητα όταν η επίδοση εξασφαλίζει θέση και μισθό. Αυτό δεν συμβαίνει όταν θεωρούνται κατακτήσεις πρόσληψη με την επετηρίδα και τα κοινωνικά κριτήρια.

Η ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι άμεση συνάρτηση του αριθμού των φοιτητών και του αριθμού και μισθού των διδασκόντων. Ούτε στο ένα ούτε στο άλλο σημείο είναι δυνατές μεταβολές τόσο σημαντικές ώστε να επιφέρουν ουσιαστικές αλλαγές.

2. Η απάντηση στη κρίση δεν μπορεί να δοθεί από μία διακομματική επιτροπή ή διακομματική συνεννόηση μία που τα προβλήματα είναι ευρύτερα κοινωνικά. Σύμπτωση απόψεων δεν μπορεί να υπάρξει για κοινωνικούς και πολιτικούς λόγους. Αντίθετα η διακομματική συνεννόηση θα προαγάγει τη λογική του κομματικού συμβιβασμού. Όσον αφορά εκιλήσεις-σταυροφορίες-μανιφέστα υπάρχει υπεραφθονία

Η κρίση απαιτεί από το ΠΑΣΟΚ μία λεπτομερειακή πολιτική. Πολιτική που δεν θα αφορά μόνο τον πανεπιστημιακό θεσμό αλλά και τα διαθέσιμα μέσα και τη χρήση τους. Απαιτεί επίσης διάλογο με τους φορείς της πανεπιστημιακής κοινότητας, συνέπεια και συνέχεια στην εφαρμογή της πολιτικής. Χρειάζεται ιεράρχηση προτεραιοτήτων και εγκατάλειψη της τακτικής του υποσχόμαστε όλα αμέσως για να ικανοποιήσουμε τον κόσμο. Χρειάζεται τέλος διάθεση αντιπαράθεσης στα κύρια θέματα όταν δεν υπάρξει συνεννόηση. Η αντιπαράθεση πρέπει να προετοιμάζεται με πειστικά επιχειρήματα.

3. Το ΠΑΣΟΚ πέτυχε να βελτιώσει σε σημαντικό βαθμό τη λειτουργία του πανεπιστημίου. Παρ'όλα αυτά θεωρείται σήμερα στη κοινή γνώμη υπεύθυνο για τη κρίση. Τούτο γιατί συνέβαλε στη κομματικοποίηση και συντεχνοποίηση και αποδέχτηκε τη λογική των κομματικών και προσωπικών συσχετισμών. Διαστρέβλωσε έτσι τη δημοκρατικοποίηση. Θα πρέπει να καταγγείλει αυτή τη λογική και να προτείνει κριτήρια για την εκτίμηση των όσων διαδραματίζονται στο πανεπιστήμιο.
4. Δύο μπορεί να είναι τα κύρια κριτήρια :
 - η δημοκρατικοποίηση
 - η αποτελεσματική συμβολή στην εκπαίδευση και ανάπτυξη της κοινωνίας.
5. Δημοκρατικοποίηση σημαίνει :

Ανεξαρτησία του πανεπιστημίου στην οργάνωση και στον προσδιορισμό του αντικειμένου της διδασκαλίας και έρευνας. Ανεξαρτησία πρέπει να υπάρχει τόσο απέναντι στην κυβέρνηση όσο και απέναντι σε ιδιωτικά συμφέροντα και στα κόμματα.

Διάλογο, διαφάνεια και περιορισμό των προσωπικών αυθαιρεσιών στις διαδικασίες που καθορίζουν τόσο την επιστημονική εργασία όσο και τη διοίκηση. Ο καθηγητής-αφέντης ανήκει στο παρελθόν.

Αυταρχισμός με τη μορφή βιαιοπραγιών όπως τον άσκησαν μερικοί "προοδευτικοί" φοιτητές είναι ασυμβίβαστος με το πανεπιστήμιο.

Πανεπιστήμιο ανοιχτό, το οποίο αποδέχεται και εντάσσει νέους ανθρώπους στο διδακτικό προσωπικό και νέες ιδέες στη διδακτέα ύλη. Ρυθμίσεις που είτε κλείνουν τις προσβάσεις για ένταξη στο διδακτικό προσωπικό είτε περιορίζουν ή αποκλείουν την κρίση του διδακτικού και ερευνητικού έργου είτε παρεμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των ιδεών είναι ασυμβίβαστες με μία δημοκρατική λειτουργία. Συντεχνίες, προκαθορισμένες διαδικασίες ανέλιξης και περιορισμοί της διδακτέας ύλης δεν έχουν θέση στο πανεπιστήμιο.

Πανεπιστήμιο πολιτικοποιημένο, ευαίσθητο για τα προβλήματα της κοινωνίας με συναίσθηση της ανάγκης να μελετηθούν και να συζητηθούν. Πολιτικοποίηση δεν σημαίνει κομματικοποίηση. Η κομματικοποίηση οδηγεί σε ένα πανεπιστήμιο που διοικείται αυταρχικά από εξωγενείς παράγοντες, ξένους προς την αποστολή του, σε εξάρτηση ασυμβίβαστη με την αυτονομία και την ελεύθερη κυκλοφορία των ιδεών. Ρυθμίσεις που θεσμοθετούν ή προωθούν κομματικές επιρροές πρέπει να καταργηθούν.

6. Η αποτελεσματική συμβολή στην εκπαίδευση και ανάπτυξη της κοινωνίας προϋποθέτει :

Την ανάπτυξη μέσω της διδασκαλίας και της έρευνας του κριτικού λογισμού τόσο στους διδάσκοντες όσο και στους διδασκόμενους. Ο κριτικός λογισμός δεν αναπτύσσεται όταν το πανεπιστήμιο αρκείται στην μαζική παραγωγή τεχνικά μόλις επαρκών πτυχιούχων που θεωρούν ότι το πτυχίο τους παρέχει δικαιώματα κοινωνικής καταξίωσης και όχι υποχρεώσεις κοινωνικής προσφοράς.

Την πληροφόρηση του φοιτητή για όλες τις σημαντικές πτυχές της επιστήμης, την μεταβίβαση αξιοποιήσιμης γνώσης ώστε να μπορέσει να ασκήσει χωρίς δυσκολίες το επάγγελμά του, την εξοικείωσή του με τη διεπιστημονική συνεργασία και τις μεθόδους έρευνας. Ρυθμίσεις που περιορίζουν την υποχρέωση μάθησης σε βαθμό ώστε ο πτυχιούχος να μην είναι τεχνικά

απόλυτα επαρκής είναι ασυμβίβαστες με την αποστολή του πανεπιστημίου.

Την πληροφόρηση του φοιτητή για τα κοινωνικά προβλήματα και την ανάπτυξη κριτικής στάσης απέναντι σε δόγματα και κατεστημένες θέσεις.

Την ένταξη της διδασκαλίας στις ανάγκες της κοινωνίας. Η πολιτεία καθορίζει τις ικανότητες των πτυχιούχων που θέλει. Το πανεπιστήμιο αποφασίζει πως αποκτούν τις ικανότητες αυτές.

Την ένταξη της έρευνας στις ανάγκες της κοινωνίας. Η πολιτεία καθορίζει και χρηματοδοτεί την έρευνα που θέλει μέσα από κατά το δυνατόν ανεξαρτήτους οργανισμούς και διαφανείς διαδικασίες. Τα μέλη του ΔΕΠ αποφασίζουν αν και ποιά έρευνα πραγματοποιείται με τους στόχους και τα κίνητρα που τους παρέχει η πολιτεία.

7. Κριτήρια απόδοσης των πανεπιστημίων με κεντρικό έλεγχο δεν μπορούν να υπάρξουν. Η πολιτεία εφ' όσον δημιουργεί πανεπιστήμια πρέπει να φροντίσει για τις προϋποθέσεις σωστής λειτουργίας τους. Τούτο δεν αποκλείει η πολιτεία να διαπιστώνει ότι οι προϋποθέσεις σωστής λειτουργίας δεν μπορούν να υπάρξουν και να επαναθεωρεί τις σχετικές με την ύπαρξη τμημάτων ή σχολών αποφάσεις της. Μέσο κινητοποίησης, βελτίωσης της απόδοσης, ανύψωσης του ποιοτικού επιπέδου είναι τα χρηματικά κίνητρα. Η πολιτεία πρέπει να αποκτήσει τρόπους ευέλικτης χρησιμοποίησής τους μέσα όμως από διαφανείς και ελεγχόμενες διαδικασίες.